Bellum, præsertim aduersus quemlibet Christianum, sine multo consilio vide ne suscipias. Si necessitas cogat suscipere, ecclesias & insonres nullo patiaris damno affici.

Si qua existat vel tibi, vel subditis tuis contentio, vel bellum, quoad poteris, componere & sedare coneris.

Vide vt bonos habeas prætores & magistratus, & de illis solerter inquiras, vti se gerant.

Semper sis addictus & deuotus Romanæ Ecclesiæ, & eius Pontifici haud secus, atque spirituali patri, te morigerum præbeas. Reuerentia erga Rom. Pontificem

Da operam, vt impensæ tuæ, moderatæ sint, & rationi consentaneæ.

Sub finem hortor & adiuro te, fili mi, si me contigerit ante te migrare ex hac vita, vt toto regno Franciæ pro anima mea cures offerri Deo precs & Missæ sacrificia.

Ad extremum, fili charissime, quicquid boni potest bonus & pius parens precari filio suo, id ego precor tibi. Sacrosancta Trinitas & sancti omnes seruent te ab omni malo, præstetque tibi Deus gratiam rectè semper agendi, & ipsius faciendi voluntatem, ita vt ille per te honoretur, & nos possimus post hanc vitam pariter esse cum illo, eumq; contemplari & laudare per infinita sæcula sæculorum, Amen.

Corpus S. Ludouici requiescit in cœnobio diui Dionysii in Franciæ: caput verò eius colitur in sancta Capella Parisiis. Vide Molanum in Notis ad Vsuardi Martyrol. hoc die.

VITA S. GREGORII EPISCOPI VLTRAIECTENSIS, SCRIPTA à B. LVDGERO EPISCOPO MONASTERIENSI, DISCIPULO eius, & ex MSS. Ecclesiæ Fuldensis per R. P. Christophorum Brovverum Soc. IESV edita. AN. 750.

I. SACRARVM Scripturarum præceptis monemur, vt diligamus Dominum ex toto corde, diligamus & proximum tanquam nos ipsos, & vt illos proximos nostros veraciter arbitremur, qui spiritalibus magis intenti sunt, quam carnalibus, atque ad eorum se promissa, vsque in diem nouissimum, piis operibus præparare non cessant. Quos non carnalis generatio extollit inaniter, sed spiritalis regeneratio fructificare facit & proficere: Caritas ista, quamuis omnibus domesticis Catholicæ fidei, quæ per dilectionem operatur, maximè tamen sanctis Patribus & Præpositis nostris exhibenda est, sicut Sanctus Apostolus adhortatur dicens: Rogo vos fratres vt noueritis eos qui laborant inter vos, & præsunt vobis in Domino & monent vos, vt habeatis illos abundantius in caritate propter opus illorum; pacem habete cum eis. Quæ est ista notitia, qua Præpositos nostros plus cæteris nosse præcipimur, nisi vt eis & viuentibus debitum honorem, & obsequium sincera intentione impendamus; & eorum pia & profutura exempla post obitum illorum non solum à memoria nostra nunquam recedant, sed ea etiam ad aliorum ædificationem indefinenter sermonibus repetere & dilatare non cessemus? quatenus id veraciter fieri valeat, quod idem Apostolus alio loco de ipsis spiritalibus patribus nostris hortatur & dicit; Quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini fidem, vt qui in præsenti mortalitate vestigia illorum & exempla & mente retinemus & actu, in futura immortalitate, secundum Euangelij dictum, gaudium Domini nostri simul cum eis mereamur intrare. Ad illud peruenientes, dum largiente gratuita gratia Christi intrauerimus felicitatem perennem, nemo tollet à nobis in sempiternum: quoniam ad illud in initio, pio conditoris proposito conditi sumus, & post lapsum primi hominis in mortem, Redemptoris nostri misericordi visitatione ad idem reuocati, ad quod peruenturi in die nouissimæ necessitatis, si certissima spe in diebus mortalitatis huius, & hortamenta sequimur spiritualium Patrum: & semper nobis maxima gaudendi causa sit ipse Deus. Igitur quoniam vt dixi clarè testimoniis sanctæ scripturæ, spiritalibus Patribus honorem merito impendendum, & post præcepta Dominica eorum iussis nihil præferendum, paucis iam aperire curabo, ob cuius reuerentiam & dignam memoriam, hanc præfatiunculam præmiserim, pauca de innumeris benefactis eius donante gratia Christi & meritis ipsius suffragantibus scribere incipiens.

AVG. 25. Patribus spiritualibus ac Præpositis quãtum deferendum. 1. Th. ss. c. 5. Hebr. c. 13. Matth. c. 25

II. EST enim mihi sermo iste de Domno Gregorio Abbate, & Præceptore meo ab infantia: qui de nobili stirpe Francorum progenitus, nobilitate morum & sapientiæ documentis, nobilitatem seculi ornauit ac superauit. Quam vtique spiritualem nobilitatem & prudentiam assecutus est à sancto Martyre Bonifacio Archiepiscopo & Magistro suo; qui in diebus nobissimi Principis Francorum Regis Karli de Britannia & gẽte Anglorum clarissimum [a] quoddam Sidus Franciam veniens, sub regibus Karlmanno & Pippino eiusdem Regis Karli gloriosissimis filiis, quasi sol rutilans in sanctitate, expandit radios virtutis suæ & prædicationis, omniaque prope regna, viuens in corpore, largissimis dapibus doctrinæ suæ reficiens, & fide meliorauit & vitâ. Atque post transitum suum de hoc mundo per sanctum Martyrium, eadem Francorum regna per electa grana discipulorum suorum, in exemplum Dominici seminis fructificare fecit, & proficere vsque in hodiernum diem. Inter [b] quos B. Gregorius columna Ecclesiæ Dei inuentus est: qui in diebus religiosissimi Regis Pippini succedens Magistro, genti Fresonum missus est Prædicator; cui Magistro, & Bonifacio Martyri, B Gregorius hoc modo adhærere cæpit & discipulatum eius subire.

Gregorius Abbas, & Præceptor S. Ludgeri. Gregorij Magister S. Bonifacius. [a] S. Bonifacii in Francia adiuentus & merita. [b] B. Gregorius columna Ecclesiæ Dei.

III. CVM ipse Electus Dei Bonifacius Martyr post tredecim annos peractæ in Fresonia prædicationis, quibus in Australi parte Laci Almari, pauper Euangelicus, & propemodum solitarius sanctam sessionem suam tribus in locis peregisset, quorum vocabula locorum sunt hæc. Primus vocatur Wyrda, in ripa fluuij Rheni, vbi septem annis habitauit. Secundus vocatur Attingohem iuxta amnem Fehta, vbi habitauit annis tribus: quo in loco primum cœpit habere discipulum nomine Gembertum. Tertius locus appellatur Felisa, qui propior erat gentilibus & paganis, vbi tribus similiter annis mansit. Post hos inquam tredecim annos, dum admonitus à Deo ad Hassos & Thuringeos orientales regiones Francorum iter agere cæpisset lucrandorum Deo populorum causa, peruenit ad Palatiolum Monasterium virginum prope Treueris ciuitatem, in ripa fluminis Mosellæ; cui tunc præerat Abbatissa nomine [c] Addula religiosa valde & timens Deum. Quæ, cum vidisset Athletam Dei peregrinum & egentem, gratulabunda suscepit eum in hospitium suum, implens Dominicam adhortationem. Hospes eram & collegistis me. Cumque [d] ille sacer sanctus Viator Bonifacius secundum solitum morem suum Missarum mysteria peregisset, vt propemodum omni die agere consueuit, sederunt ad mensam ipse scilicet & Ancilla Dei Addula Abbatissa cum familia sua. Cæperunt autem ad ipsum sanctum conuiuium plus quam epulas, solatium

S. Bonifacii tres stationes in Fresia vel Batauia. Gembertus S. Bonif. discipulus. S. Bonifacius venit in Treueros. Matth. 25. [c] Addula Abbatissa S. Bonif. excipit hospitio. [d] S. Bonifacius fere quotidie missam celebrat.

1. ad Timoth. 2. Lectio super mensam B. Gregorii educatio. Legit iussu S. Bonifacii

solatium sanctæ scripturæ expetere, quo fieret fides audientium accensa, spesque & charitas renouata in Deum, qui vult omnes homines saluos fieri & ad agnitionem veritatis venire. Tunc quæsitus est Lector: & iuxta Dei voluntatem, inuentus est electus puer Gregorius, qui per idem tempus nuper à schola & Palatio reuersus, sub laico adhuc habitu, quasi quartum decimum, aut decimum quintum agens ætatis annum. Dei instinctu venit ad auiam suam, id est, ad matrem patris sui Albrici supradictam Abbatissam Deum timentem Addulam; datusque est ei liber, qui accepta benedictione, cœpit legere, & iuxta modum ætatis suæ benè perlegere. Intelligens verò Magister sagacem mentem pueri bonamque indolem, cœpit eum consummata lectione, his verbis moderatè laudare & dicere. Benè legis fili, si intelligis quæ legis. Ipse autem ad huc temporis sapiens vt paruulus, & loquens vt paruulus, se scire professus est, quæ legebat. Dic mihi, inquit, quomodo intelligis quæ legis? Ipse v. repetebat ab exordio lectionem suam volens legere sicut prius. Præceptor autem sanctus distulit eum paululum; & dixit. Non ita, Fili, quæro vt dicas mihi lectionem tuam, sed secundum proprietatem linguæ tuæ, & secundum naturalem parentum tuorum loquelam, edissere mihi, quæ legis. Hac ille ratione conuictus, confessus est, quia non posset facere. Sanctus vero ait Bonifacius. Vis, fili, vt ego tibi dicam? Volo, inquit. Tunc B. Bonifacius; Repeteait, ab exordio lectionem tuam; & discretè lege. Quod dum faceret, exorsus est sanctus Magister, & clara voce cæpit prædicare, & Matri & omni familiæ. Quæ prædicatio ex quo fonte processerit, claret in conuersione Gregorij ingeniosi pueri & sagacis, quia non ab humana facundia, quæ frequenter ad tempus deludit, sed ex S.S. gratia, secundum promissum Euangelij in modum fluminis aquæ viuæ de ventre fluxit doctoris: & [a] cor prudens ac docile pueri Gregorij, tanta virtute & velocitate penetrauit, vt ad vnam incogniti eatenus Magistri exhortationem & prædicationem, obliuisceretur & parentum & patriæ, ipsaque hora, dum complesset Magister sanctus prædicationem suam, nolens ab eo vltra disiungi, iuit ad auiam suam prædictam Abbatissam venerabilem Addulam, dicens, se velle cum hominè pergere, & ad discendos diuinos libros discipulatum eius subire. At ipsa, carnali affectu constricta, ilico repulit eum, & omnimodis hoc fieri posse tenuit, quia vtique non posset hominem, neque quo iret: Sed sicut scriptum est: Aquæ multæ non potuerunt extinguere caritatem; puer Gregorius in proposito suo permansit & dixit ad Addulam auiam suam Si non vis mihi dare equum vt equitare possim cum eo, pedibus ambulando absque dubio vadam cum illo. Sic [b] ergo altercando de ignoto itinere diutius disceptabant ad inuicem: sed tandem prænaluit caritas electi pueri Gregorii, &, vt dignum erat; Carnalem amorem vicit dilectio spiritalis. Videns ergò famula Dei Addula, quia prudens erat fœmina, animum inflexibilem pueri, dedit illi pueros & equos & dimisit eum ire cum sancto Magistro in opus quod compleuerunt simul, vsque ad sanctum Martyrium eius. Intelligis, Lector, pius & prudens, quem [c] secutus sit electus puer Gregorius, in hoc facto, vt inconsultis parentibus, omnibusque propinquis, & ipsa, quæ præsens erat, resistente auia tam subitò mutaretur. Idem enim spiritus videtur mihi in hoc tunc operari puero, qui Apostolos Christi, & dispensatores mysteriorum Dei ad illud inflammauit, vt ad vnam vocem Domini, relictis retibus & patre sequerentur Redemptorem. Contemptis igitur parentibus & patria, omnibusque retrò relictis, quæ carnaliter blandiri poterant menti adolescentis, secundum Psalmistæ dictum Beatus puer Gregorius propter verba labiorum Dei secutus est vias duras. Durum namque erat, & valde asperum, vt qui in patris domo multum diuitis in iocis & deliciis erat nutritus, vnum peregrinum & pauperem hominem sequeretur, nesciens quo iret; & in tantum ei obediret, vt omnes alios homines & potentes sæculi, & proprios parentes, tanquam surdus, non audiret, dummodo illius præceptis obsecundaretur in omnibus. Quanta enim auctoritas lucebat iam tunc in futuro Martyre Bonifacio, æstimare quis poterit, quæ cor pueri, tam subita immutatione incitauit? aut quis ardor caritatis ad obediendum ignoto Magistro mentem iuuenis inflammauit, vt subitò oblitus sui, secutus sit Christi pauperem, omnis mundanæ substantiæ inopem? Non hoc fecit amor auri & argenti, non cupido prædiorum & superba iactantia, quorum nihil erat in causa, sed hoc fecit artifex summus, vnus atque idem Spiritus Dei, qui omnia operatur in omnibus diuidens singulis prout vult.

1. Cor. 13. Interpretari iubetur quæ legit S. Bonifacius interpretem a gente linguæ Latinæ apud Austrasios. Ioan. 7. [a] Conuertit sermone suo B. Gregorium adolescentem, & trahit ad Apostolicam vitam. [b] Addulam auiam B. Gregorius cupiebat. Cantic. 8. [c] B. Gregorii vocatio qualis. Psalm. 16. 1. Cor. 12.

IV. S. Bonifacius cum S. Gregorio venit in Thuringiam. Thuringiæ status, inopia, & discrimen. 1. Cor. 4. Actor. 4.

TVNC Electi Dei iter desideratum peragentes venerunt Thuringiam. Porro ad augmentum bonisui, & ad comprobandam mentis eorum constantiam & longanimitatem, in tanta paupertate inuenerunt populum illum, vt vix ibi vllus haberet vnde viueret, nisi de longinquo parum quid colligeret, vt ad modicum tempus sustentaret penuriam suam. Nam tota illa regio in confinio paganorum re bellium posita, illo tempore, incensa erat, & hostili manu vastata, quæ tamen penuria nequaquam terrere poterat Ministros Christi, vt ob id subterfugerent, quo minus annunciarent eis omne consilium Dei: sed iuxta exemplum Apostolicum, cœperunt laborare manibus suis, quæ opus erant sibi, & eis, qui cum illis erant; atque cum illo populo in tentationibus suis firmiter permanere; & circumquaque prædicando, inuitare ad cælestia regna. In his ergo studiis perseuerantes secundum formam primitiuæ Ecclesiæ, erat eis cor vnum & anima vna; & augebat Deus quotidie multiplici numero, qui salui fierent in idipsum.

V. Vitæ asperitas in annunciando Euangelio. S. Bonifacii pastoralis cura apud Thuringiæ populos S. Gregorium eius laborum consors, & secundus Pastor.

TVNC fama sancti Magistri & futuri Martyris Bonifacii cœpit dilatari, per omnia orientalia regna Francorum. Cæpit quoque & Electus adolescens Gregorius in discipulatu eius proficere, ætate & sapientia; & in tantum amabilis fieri Magistro, vt quasi vnicum filium eum diligeret: iam adiutorem fidelem illum habens in omni opere bono: Hic autem tantus profectus Electorum Dei non est initiatus per opulentiam & mundanas delicias; neque per securitatem & prosperitatem vitæ mortalis, sed in fame, & nuditate, & laboribus multis. In quibus omnibus & opere manuum viuere cogebantur, & nonnunquam vicinam paganorum persecutionem ob metum mortis cum populo simul in ciuitatem fugere; ibique in atro pane & angustiis, per dies plures habitare, donec collecta multitudine sua ciues, menu validiore eos iterum effugarent. Hoc ergò certamen, quoniam per innumeros vicos inter Paganos & Christianos gerebatur, idcirco hinc & inde magna pars regionum illarum redacta erat in solitudinem. In tam forti autem, & periculosa in diebus illis decertatione, in tanta pugna, & perturbatione dimicantium populorum, Electus Pastor Bonifacius nunquam cessare potuit à custodia, & instructione gregis sui, verum tantò fuit constantior & paratior pro ouibus suis animam suam ponere, quanto rabiem luporum frequentius vidit & atrocius imminere. Similiter & fidelis discipulus eius Gregorius adiutor infatigabilis in opere Dei cum Magistro permansit in custodia & educatione gregis Christi, factus secundus Pastor.

VI. Querela S. Ludgeri contra inertes Pastores.

EO vsque autem hæc ita gerebantur, donec per gratiam CHRISTI triumpharet Christiana manus; & pax plena Dei Ecclesiis redderetur. Et erant magis ac magis crescentes ac proficientes in opere

Domini

Domini, sicut inpræsentiarum cernitur, considerantibus regiones illas. Sed quid nos miseri, pigri & inertes in pace Ecclesiæ Dei dicturi sumus, qui non gregis lucra, sed commoda nostra semper quærentes, vix vnquam in custodia ouium, contra rabiem luporum vel vnum latratum minimi sermonis emittimus? qui, sicut dixi, in pace Ecclesiæ pigri sumus, & somnolenti in custodia gregis, in lucris verò carnalibus nimium strenui & perurgiles? Isti autem, de quibus loquimur, in tanta perturbatione, & bellorum certamine, non solum in sui intima & casta custodia, mundis cordibus permanserunt, sed etiam in lucro gregis & discipulorum documentis, tanta benedictione Dei dilatati sunt, & propria vigilantia, per Dei adiutorium multiplicati.

VII. TVNC priores & prudentiores Francorum, qui Electum Dei Martyrem Bonifacium, eiusque discipulos venerabilem Gregorium & socios eius, in tanta virtute operum, & fortitudine constantiæ, nosse & intelligere potuerunt, cæperunt eis & sua offerre diligentius de die in diem, & laudem tantæ beatitudinis & vnitatis, apud Regem Francorum seniorem Karlum, non celare. Cæpitque & ipse Rex virum Dei Bonifacium velle videre; iussitque eum venire ad se. Qui cum venisset, non statim in initio honore sibi condigno receptus est à Rege, sed sic competenter dilatus, quia fuerant quidam Pseudodoctores & adulatores, qui famam sancti viri, & discipulorum eius obfuscare, & impedire conati sunt, apud Regem. Veruntamen ex illo die creuit amor & honor hominis Dei, & discipulorum eius, apud omnes, qui fidem illorum, & vitam scire, & inuestigare interius desiderabant; &, iuxta dictum Euangelij, Iustificata est sapientia à filijs suis. Redierunt Electi Dei iterum ad sua, & in cæpto opere sine vlla hæsitatione permanentes [a] in Thuringis & in Hassis, vbi tunc temporis maximè opus erat doctrina illorum, ob vicinitatem paganorum & indoctam plebem. Ibique cæperunt offerentibus, propter amorem Dei & salutem animarum suarum, modica loca, territoriaque, suscipere, & in eis Ecclesias construere, & in hoc quoque opere, sicut & in prædicatione sua, cum benedictione Dei, multum proficere; De quibus locis, est vnus in Thuringia, nomine [b] Erpesford, & alius in Hassis, [c] Frideshlar cum cæteris nonnullis, quos initiauerunt Electi Dei, & excoluere cultu diuino. Tunc creuerunt loca diuitijs, creuitque numerus discipulorum; ac virtute operum proficiebat. Creuit etiam beatus adolescens Gregorius cum suo Magistro, in omni operum virtute, & decore sapientiæ diuinæ; secundum formam Magistri, à quo didicerat. Et sic in his omnibus secundum Psalmistæ dictum, qui Electis Dei legem dedit in virtute operum, dedit & benedictionem in multiplicatione & profectu discipulorum, & sic ibant de virtute in virtutem cotidie in melius proficientes, & crescentes in omni opere bono.

S. Bonifacius Caro. lo Martel lo fama virtutis innotescit.

Pseudodoctores & adulatores Sancto obstant.

Luc. 7.

a Turingica & Hassica messis.

b Erpesford nunc Erfortum Thuringię metropolis;

c Frideshlar, ciuitas Hassiæ.

VIII. INTEREA, dum hæc ita geruntur ab Electis Dei Bonifacio, & discipulis eius, successerunt in regno Patri Karlo religiosi filii Carlmannus & Pippinus patre debitum vniuersæ carnis persoluente, & transeunte de hoc mundo. Tunc pii filij patri succedentes in regnum, quia eis vndique per gratiam Christi maior quies erat largita bellorum, quam fuisset patri, cœperunt in regno suo, inspirante Deo religionis officia intentius quærere; & meliorare. Cæpit & hoc audire Beatus Bonifacius futurus Martyr & discipuli eius; cæperuntque frequentius approximare Palatio quàm fecissent, & loqui cum Regibus, & prædicare secundum datam sibi à Deo gratiam populum Dei in ipso Palatio. Et in tantam gratiam venerunt apud Reges supradictos, & omnem populum Francorum, vt omnes vna voce dicerent, & concordarent Beatum Bonifacium dignissimum esse Episcopatu & omni honore, exceptis illis pseudodoctoribus & adulatoribus, quos superius dixi; qui, & eum interficere aliquando moliti sunt; sed non dimisit eum Dominus protector eius venire in maleuolas manus eorum, donec annuntiaret secundum dictum Psalmistæ, brachium & potentiam Dei generationi quæ ventura erat. Igitur ipsi soli cæperunt contradicere, & eum blasphemare, quantum potuerunt: atque affirmare, non esse eum dignum Episcopatu, quod peregrinus erat. In tantum erant tunc sanioris consilij Laici, quam Clerici, videntes sapientiam Dei & gratiam esse in homine illo, vt quo amplius peruersissimi illi, non dico Episcopi, quibus nomen illud datum est immerito, eum vituperare conati sunt, tanto amplius diligeretur ab omnibus, & laudibus efferretur, quoadusque in certamen venirent coram Regibus, & coram vniuerso Senatu Populi Francorum. Sed quid opus est dicere de illa disceptatione quam habuerunt tunc ad inuicem, illi scilicet peruersissimi, quos nominare nolo ex vna parte, & sanctus Bonifacius ex altera, cum discipulis suis Gregorio, & sociis eius; dum confusi, & refutati ab omni Senatu, & ab ipsis Regibus, inde discederent aduersarli; & Sanctus Bonifacius futurus Martyr ad hoc perueniret vt absque vllius contradictione, vna omnium voce, [d] eligeretur in Episcopatus sublimissimum gradum, & Maguntia Metropolitana Ecclesia ei daretur à Regibus prouidenda & regenda. Ex eo [a] die quantum claruerit sapientia ipsius omni regno Francorum, quantasque Synodos cum religiosis Regibus ad correctionem populi postea instituisset, non in isto opusculo modo dicendum est, dum in modum solis effulserit in templo Dei ac prædicatione sua, & exemplis, omnes nebulas effugarit infidelitatis & hæreticæ prauitatis, quoniam & ista omnia in libello de passione ipsius scripto, plenè & lucide manifestantur.

Carlmanni & Pipini fœlix pacę & religione regnum.

S. Bonifacii apud eos reges gratia.

Aemulorum ingenia *Psalm. 70.*

Aemuli hi Clerici & Episcopi.

S. Bonifacii cum æmulis suis congressio.

a Quanta & per se, & per discipulos, Archipiscopus gesserit.

d S. Bonifacius victor designatur archiepiscopus Maguntiæ.

S. Bonifacii vitam habes 5 Iunii.

IX. AD hæc autem vniuersa, non modicè adiutus est ab Electis discipulis suis, post Magistrum clarissimis prædicatoribus, & columnis Ecclesiæ Dei: quorum vnusquisque ciuitatem & regionem suam, sicut Lucifer manè oriens, illuminauit exemplis, & doctrina sua. Beatus Gregorius Traiectum, antiquam ciuitatem & vicum famosum Dorstad, cum illa inradiauit parte Fresoniæ quæ tunc temporis Christianitatis nomine censebatur. Idem vsque in ripam occidentalem fluminis, quod dicitur Lagbeki, vbi confinium erat Christianorum Fresonum ac Paganorum, cunctis diebus Pippini Regis. Lullus [a] Maguntiam Metropolitanam ciuitatem cum maxima parte Christianorum Fresonum, qui in Parochia vrbis illius constiterunt; incoluit. Megingodus [b] venerabilis Pater & Pastor gregis sibi commissi ciuitatem Wirzeburg cum suis adiacentiis in sua sorte sale sapientiæ & doctrinæ suæ condiuit & custodiuit. Willibaldus [c] Electus Dei Antistes Episcopatum quod nuncupatur in Hehstedi in parte proxima nobis Baguariorum. Idem in Nordgoe simili modo, vt pius Pater à fundamentis illud erigens meliorauit & custodiuit. Nec non & germanus prædicti Willibaldi [d] nomine Winnibaldus Presbyter, Magistro meo Beato Gregorio valdè carus, & ipse locum & regionem suam sanctè & feliciter illustrauit, qui post obitum suum quid viuens fecerit, magis miraculis ostendit. Sturmi [e] verò venerabilis Abbas, vnus ex numero illo Electorum Dei, quantum profecerit in Eremo sua post Martyrium Sanct. Magistri Bocanna silua in testimonio est: quæ prius omnimodis inculta erat ac desertum, nunc autem ab Oriente vsque ad Occidentem, à septentrione vsque ad Meridiem, Ecclesiis Dei & electis palmitibus Monachorum repleta est. Qui etiam Sturmi Abbas

Discipulorum enumeratio

S. Gregorius Traiecti, Dorstadi & Fresoniæ apostolus.

a Lullus Maguntiæ Archiepiscopus.

b Megingodus, VVirzeburgi & Franciæ orientalis Pastor.

c VVillibaldus Episcopus Hehstedi & Nordgoe.

d VVinnibaldus Presbyter.

e Sturmi Fuldensis Abbas.

S. Bonifacii sepulchrum. Fuldensis monasterii celebritas. SS VVigbertus, & Burghardus. S. Bonifacii charismata. 1. Corinth. 15

Abbas hoc meruit priuilegium à Deo & Sancto Magistro, præ condiscipulis suis, vt ipsum locum, quem Magister sanctus elegit ad sepulturam corpori suo, possidere mereretur, & initiare; & sanctum corpus eius martyrizatum in eodem suscipere & in tantum prouehere & glorificare eundem locum, vt ante obitum suum de hoc mundo quadringentorum circiter Monachorum, exceptis pulsantibus & aliis minoribus personis, quorum numerus multiplex erat valde in ipso Monasterio, posito iuxta fluuium Fulda, Pater extiterit & Præceptor. Duo autem ex illis Electis Dei, Wigbertus, & Burghardus, ante Magistrum migrarunt à seculo. Sed non sunt illi absque palma electionis suæ, dum ad regna cælestia Magistrum præcedere meruerunt, & in regionibus suis, pro sanctis Dei habentur, & coluntur, ab omnibus, qui vitam illorum & virtutem, cum Deo, nosse potuerunt. Cernis, ô Lector intelligens & diligens, quanta charismata in vno homine fuerint; & quid pauper ille, qui solitarius dudum in Fresoniæ partibus fuerat, per tempus ostensionis suæ fecerit ad fructum Ecclesiæ Dei. Non autem ipse hæc per se potuit, sed secundum Apostolum, Gratia Dei cum eo fecit hæc vniuersa, & stabiliuit. Igitur, quia paululum propter communem laudem discipulorum S. Magistri Bonifacij, proposito itinere narrationis elapsus sum, nunc iterum ad id redeam vnde digressus sum.

S. Bonifacii ordinatio quomodo Romæ peracta. a Gregorius III. in ordinatione VVinfridi dat nomen Bonifacij. b S. Bonifacius poscit pro se Cleri Romani preces, & intercessionem S. Petri. c Orationis efficacia. d S. Bonifacii spes & res in Christo fundatæ. e Sanctorum inuocatio eluce insinuata. * forte d est in qua f Paranesis ad Antistites & Episcopos vt imitentur S. Bonifac. g S. Gregorius comes Bonifacio itinere Romano. h Codices sacros ex vrbe & Italia exportat. i Marchelmus & Marcuinus pueri Anglia S. Gregorio Roma in Germaniam adducti.

VNC Beatus Bonifacius Martyr futurus, lubentibus religiosis Regibus, cum consensu omnis Senatus populi Francorum, missus est Romam ordinandus in Episcopatus gradum ad Gregorium Papam tertium à primo; ibique ei nomen suum modo omnibus notum & diuulgatum, simul cum benedictione & gradu Episcopatus, ob facundiam linguæ, & gratiam labiorum, à Deo sibi donatam, inditum [a] est ab Apostolico Pontifice Bonifacius, qui antea Winfridi vocabulo censebatur. Sicque sanctus vir, & gradu decoratus, & nomine, coram omni [b] clero & familia beati Petri Principis Apostolorum, & coram ipso Gregorio Papa prostrauit se, & orauit, vt propter Deum, & amorem Sancti Petri ibidem ilicò in ipsa Ecclesia, cum supplici deuotione pro se flecteret genua omnis clerus, qui præsens aderat, & vnanimiter omnes orarent Dominum, beatumque Petrum intercessorem inuitaret & auxiliatorem orationis suæ, vt bono fine & Deo placabili terminare mereretur & concludere dies suos. Qui etiam omnes, inspirante Deo, vnanimiter cum summa deuotione, inclinantes se coram reliquiis Beati Petri Principis Apostolorum, compleuerunt petitionem eius, sacra oratione & Pastoris & gregis fusa ad Deum. Quæ [c] oratio cum sanctis meritis ipsius conueniens, quantum valuerit apud Deum omnipotentem, testatur sanctum Martyrium eius, peractum in diebus senecturis, etiam tunc nimiæ imbecillitatis corporis sui, dum in decrepita ætate positus, viuere in hoc mundo non valeret diutius. Ecce quomodo sapiens architectus & Electus Dei Pontifex Bonifacius, non super fluidam arenam humani consilij, & superbæ contumaciæ, sed super tutissimam [d] petram diuini consilij & Apostolicæ humilitatis, ædificauit domum suam. Et idcircò, dum venirent flumina humanæ aduersitatis, ac perturbationis, flarentque venti diabolicæ tentationis, & callidi- X.
tatis; & impingerent in domum eius, non potuerunt eam mouere; quia, secundum Domini dictum, fundata erat super firmam petram, quæ petra erat Christus. Noster [e] modo intercessor, & certissimus Patronus apud Deum, consideraui perpendens, in quanto periculo & miseria, humana constituta sit infirmitas, non in semetipso posuit fiduciam suam, iuxta morem superborum partis aduersæ, sed ad humilitatem Apostolicam, & filiorum Dei recurrit in largitatem diuinæ misericordiæ, & deuotam supplicationem Ecclesiæ Dei, * solidauit spem suam. Sic enim & Apostoli Christi, eorumque successores & cohæredes in regno Dei, in omni labore, & tribulatione sua, oratione Ecclesiæ Dei sine intermissione adiuti, omnia potuerunt implere, quæ eis præcepta erant à Domino. Eia, Præsules [f] & Prædicatores populi Dei, eodem honore, & pari gradu in hoc sæculo decorati, aspicite, & intelligite, & adsumite exemplum iusti hominis; vt, cum vocati à Deo, & electi ab Ecclesia Dei, non muneribus obcæcati, ad gradum Episcopatus, & ad regimen sanctum accesseritis, iuxta formam eius vos instituere, fructumque adferre valeatis permansurum in vitam æternam. Et in illo quoque itinere; dum Sanctus Martyr Bonifacius Romæ, sicut superius dictum est, sacro gradu, sublimatus est, Beatus [g] Gregorius Præceptor meus, Electo Magistro infatigabilis comes permansit; intrans, & egrediens, & pergens ad imperium eius, sicut semper solebat in omni opere bono. Et non solum in hoc eodem itinere, meritum humilitatis, & obedientiæ suæ peregit, vt dignum est iuniores subdi senioribus, & maioribus suis in omnibus; sed etiam [h] plura volumina sanctarum scripturarum, largiente Domino, illic acquisiuit; & secum inde ad profectum proprium, discipulorumque suorum, non modico labore, aduexit domum. Sed & pueros duos, cum consensu Magistri, in discipulatum suum [i] Marchelmum videlicet & Marcuinum de gente Anglorum, secum inde adduxit. De quorum seniore Marchelmo religiosissimo & sancto viro, vt dignum est donante Deo, suo loco aliquid plenius dicam: Tunc felix comitatus, Magister videlicet sanctus, & discipuli eius electi, & propriis meritis & intercessione omnis cleri ac familiæ Sanct Petri commendati Deo, & sanctis eius, reuersi sunt domum, crescentes, & proficientes ex illo die, in omni opere bono; [k] docentes & instruentes in via Dei, qua ipsi ibant, non solum populum & Proceres Francorum, sed etiam ipsos Reges religiosos sale sapientiæ diuinæ non mediocriter condierunt. Et sic in consensu, & vnanimitate Regum, & cuncti populi, per omne regnum Francorum, cæperunt quotidie magis magisque detrimenta fieri diabolo, & incrementa Ecclesiæ Dei; hæreticæ prauitates non apparere, & Catholica fides in omnibus rutilare, ac religio munda & immaculata longè latèque clarescere.

Matt. 7

[a] S. Gregorio Roma in Germaniam adducti. [k] S. Bonifacii & sociorum post ordinationem incrementa religionis in Francorum regno.

B Gregorii acta quædam sigillatim exponuntur. B Gregorii fratres. Exiis duo vterini perierunt latrocinio.

SED quia adhuc vsque communiter & mixtim nunc de Sancto Magistro & Martyre Bonifacio, nunc de Beato Gregorio electo discipulo eius, modica quæ potui ex magnis, de sancta eorum conuersatione, ob vtilitatem audientium, & exemplum futurorum literis commendare curaui, deinceps specialiter Beati Gregorii facta, & virtutes, & salutiferæ prædicationis documenta, quibus eruditi, licet indignus, & interesse merui ab infantia, paucis aperire, non negligam. Et primò, dignum & memorabile opus ab eo Euangelicè peractum, intimandum existimo, quod de remissione & indulgentia inimicorum, mirabili caritate, & posteris profuturo exemplo, impleuit. Fuerunt ei fratres nobiles, & eximii de Patre generati, & de matre eius nati alii fratres, & tempore & viribus secundum sæculi dignitatem minores, quibus necesse erat in obsequio esse maiorum. Factum est autem, vt aliqui ex maioribus fratribus honorati à Rege, mitterentur in longinquiora regna Galliarum, illuc & subsequi, & inhærere necesse erat iunioribus. Dum verò post spatium temporis peracti, & parentes visitare placeret, & patriam, accepta licentia à senioribus suis, duo vterini fratres Præceptoris mei Gregorii cœperunt ire, propositam carpere viam, vt ad Franciam, id est, naturale solum, peruenire potuissent. Qui dum irent in via, iuuenili audacia amplius securi, quam oporteret, in quadam silua, latronum crudeli manu circumdati,

XI.

dati, & occisi sunt. Quod statim tam lugubre nuntium Dominos eorum celari non potuit, qui in illis diebus principatum non modicum ipsis in locis habuerunt. Quod, vt audierunt, miserunt circum quaque satellites suos, qui eosdem latrones & carnifices exquirerent & comprehenderent. Qui & inuenti, & comprehensi, & ligati statim adducti sunt, & licet digni haberentur omni pœna, & crudelissima morte interfici; tamen ob reuerentiam & amorem fratris eorum Domini Gregorii, cogitabant, vt eum aliquid in hoc consolarentur, post mortem carorum, si ipsos homicidas & interfectores eorum ad eius dominium & præsentiam peruenire facerent, vt ad satisfactionem & mitigationem doloris sui; quali vellet morte ipse eos interfici iuberet. Quod & fecerunt, duos ex illis præsentari iubentes carnaliter duntaxat cogitantes secundum stultam sapientiam sæculi huius, quæ inimicis piè parcere non nouit. Ipse verò, vt erat vir spiritalis, doctus à Domino Iesu Christo, & sancto Euangelio eius, in quo didicerat scriptum. Diligite inimicos vestros; benefacite his, qui oderunt vos; vt sitis filii Patris vestri qui in cælis est, spiritaliter eos & gratanter suscepit, cogitans vtrinque, & de sua salute sempiterna, & de fratrum interfectorum absolutione: exemploque posteris profuturo, & iussit eos absolui, & balneari, vestibus indui mundis, atque cibis refici. Tunc ad se ductis præcepit dicens. Ite in pace; & cauete, vt non vlterius tale malum perpetretis, ne deterius vobis aliquid contingat. Et iussit in pace deduci, admonens paterna caritate vt à cæteris propinquis suis cautè se custodirent. Quid nos modici & infirmi ad hæc dicturi sumus, qui nec minimi verbi læsionem absque vltione, vbi facultas suppetit, ferre valemus? Dum de perfectis talia cognoscimus, pensemus, vbi nostra infirmitas prostrata iaceat, quæ nunquam tale aliquid vel mente concepit: vt flere magis libeat, quam aliquid dicere: Forsitam obtinebunt nobis veniam lacrhymæ apud pium iudicem Deum, qui in meritis fiduciam habere non possumus.

Latronum supplicium in S. Gregorii arbitrio ponitur.

Matth. 5.

S. Gregorius inimicos Latrones dilectione prosequitur.

XII. SED & hoc silentio minimè tegendum est, quod, Marchelmo venerabili viro narrante, didici, cuius superius memoriam feci. Quia post martyrium sancti Magistri, à quo per gratiam Christi, & meritum sanctitatis eius, omnes confines nationes illuminatæ sunt, ipse quoque Beatus Gregorius à Stephano Apostolicæ sedis Præsule, & ab illustri & religioso Rege Pippino suscepit auctoritatem seminandi verbum Dei in Fresonia: in qua, primus [a] Sanctus Willibrordus cognomento Archiepiscopus in conuersione gentis illius initiauit rudimenta Christianæ fidei cum discipulis suis, deinde, senescente eo in opere Dei, & stabilito Episcopatu in loco qui nuncupatur [b] Traiectum, & alio nomine Wiltaburg, & migrante ad Dominum de hac luce, successit [c] Sanctus Bonifacius idem Archiepiscopus & Martyr, quem oculis meis ipse vidi candidum canitie & decrepitum senectute, plenum virtutibus & vitæ meritis. Quo tempore in eius discipulatu, sicut superius memoratu; Beatus Gregorius præceptor meus ab ineunte ætate fuerat enutritus, [d] cui & successit pius hæres eiusdem gentis Fresonum Pastor & Prædicator ordinatus à Domino, & à Principibus supradictis Ecclesiæ Dei. Eademque charitate, sicut & fidei firmitate, qua prædecessores sui, Sanctus videlicet Willibrordus Archiepiscopus & Confessor, & Bonifacius Martyr atque Archiepiscopus, larga & melliflua eruditione, populum irradiauit simul cum [e] Chorepiscopo & adiutore suo Aluberto, qui de Britannia & gente Anglorum veniebat magnis vitæ meritis pollens, & eadem beneuolentia iuxta vires Domino studuit animarum lucra acquirere.

B. Gregorius à Stephano Papa auctoritatem obtinet in Fresonja prædicandi.

[a] S. VVillibrordi Apostolatus

[b] Episcopatus Traiecti seu VViltaburg.

[c] S. Bonifacius Traiecti VVilli brordi successor. [d] B. Gregorius S. Bonifacii successor. [e] Alubertus S. Gregorii Chorepiscopus.

XIII. QVOD etiam & in discipulorum multiplici benedictione ditatus est Beatus Gregorius, nemo dubitat à Deo ei datum fuisse, qui eiusdem Electi viri & vitæ meritum pensare voluerit, & pretiosissimum sapientiæ eius thesaurum inuestigare. Propterea & hoc dignum esse memoria videtur, qualiter discipulos suos simul cum eis communi vita conuersando, vt pater filios, educarit, & dilexerit; Singulisque tanto charitatis glutino iungeretur; vt Apostolicum illud sanctum & præclarum testimonium, non tantum ex ore proferret ad ædificationem audientium; sed opere & veritate ad imitandum cunctis ostenderet; quod de vocatione & electione omnium gentium à Beato Petro Apostolo dictum constat. Quomodo in omni gente, qui timet Deum, & operatur iustitiam, acceptus est illi: Non enim ex vna qualibet gente eius erant discipuli congregati; sed ex omnium vicinarum nationum flotibus adunati, & tanta familiaritate & mansuetudine lætitiaque spiritali illuminati sunt, vt luce clarius daretur agnosci; quia de vno patre spiritali, & de matre omnium Charitate, generati sunt & coadunati. Quidam enim eorum erant de nobili stirpe Francorum, quidam & de religiosa gente Anglorum; quidam verò & de nouella Dei plantatione diebus nostris inchoata, Fresonum & Saxonum, quidam autem & de Baguariis, & Suæuis, vel de quacunque natione & gente misisset eos Deus, quorum minimus ego sum modicus & infirmus alumnus: quibus omnibus vndecunque, quasi ad vnum ouile collectis, pius Pater & Pastor Gregorius & spiritalia nutrimenta doctrinarum & eloquiorum Dei, & corporalia alimenta eadem deuotione procurauit & donauit: & ita, inspiratus à Deo, exarsit in amore & institutione discipulorum, vt nullus pene præteriret dies, quo non primo mane paterna solicitudine consedens singulis quibusque venientibus prout quisque quæsiuit, poculum vitæ propinaret & irrigaret eloquio Dei.

Discipuli B. Gregorii & eorum cum Magistro conuictus.

Actor. 10.

Diuersarum nationum discipuli S. Gregorii.

S. Ludgeri humilitas.

S. Gregorii magistri circa discipulos pietas & asiduitas.

XIV. IPSORVM quoque discipulorum eius plurimi tam nobiles erant, tantoque præditi ingenio & doctrina Dei, vt ad arcem Episcopatus & merito vocarentur, & venirent, plurimi verò eorum, æqualiter edocti & disciplinati, & si non tanto gradu sublimati sunt, meritis tamen non erant exigui, sed scientia & charitate Dei eximii.

Discipulorum profectus.

XV. OPERÆ pretium & dignum esse videtur, vt quoquo modo valeam, singulorum testimonia, suis in locis, & signa charitatis non abscondam. Interim tamen de Beato Gregorio, quæ cæperam pauca de multis, ad profectum audientium, proferre conabor, quoniam peccati reus esse pertimesco, si de cognitis, & tam profuturis bonis, vel extrema quædam narrare non incipiam. Erat enim vir ille venerabilis secundum Sapientiæ dictum, qui post aurum non abiit nec sperauit in thesauris pecuniæ. Ideo stabilita sunt bona illius in Deo, & eleemosynas eius diuulgat Ecclesia sanctorum. Nouerat vtique scriptum, & opere nouerat & veritate, non sermone casso; quia radix est omnium malorum cupiditas: & idcirco eam quasi immane præcipitium, & inferni foueam exhorruit, & præcauebat in omnibus. Sicut enim cupidi pecuniarum, & auari, qui animam suam venalem habent, timent ne prodant* & perdant lucra terrena, sic metuit vir ille sanctus, ne forte absconden-do ea, & custodiendo perderet cælestia. Et idcirco, quotiescumque auri & argenti in potestatem eius aliquid deuenerat, statim expendere curauit, & pauperibus distribuere, vt vir Euangelicus, secundum Euangelii mandatum faceret, & thesaurizaret sibi thesauros in cælo vbi nec erugo nec tinea demolitur & fures non effodiunt

B. Gregorius auri & diuitiarum contemptor.

Eccles. 31.

1. Timot. 6.

*prodigant

Mundicus in egenos.

Matth. 6.

Terrena in victu cultuque despiciens,

diunt nec furantur. Et quoniam totam spem suam tam firmiter & expedite collocauit in cælestibus, nihil eum nocere potuit nec intrare, quod de terrenis & caducis delectabile esse videbatur in mundo. O virum venerabilem & electum, mansuetum & pium, cælestibus semper intentum, & de caducis & terrenis minus curantem: quod & habitu monstrabat & actu. Nullum in eo locum inuenit superstitio vestium & ciborum, non iactantia, & detractio, sed vno, eodemque æquali cum cæteris vestimento, & victu, semper contentus erat: Et ex hac linguæ, & vitæ munditia, foris innotuit, quantæ puritatis dilectione cor eius interius plenum erat. Ex simplici verò vestimentorum vsu, atque ciborum, monstrauit exemplo auditoribus suis, quod sermone docuit ex præceptis Dei, & sanctorum eius. Nam legerat scriptum Beato Petro Apostolo admonente non in veste pretiosa: & Coapostolo eius Paulo adhortante didicerat, quoniam esca & potus non est regnum Dei, sed iustitia, pax, gaudiumque, in Spiritu Sancto. De potu verò eius quid dicam? in quo ei tantum erat temperamentum, vt vix vnquam, secundum Apostoli dictum, modico vino vteretur, quod non esset aqua mixtum. Et non tantum in semetipso hoc adimpleuit Apostolicum dictum, sed & omnes sibi subiectos vehementer semper admonuit, vt nunquam ebrietatis malum incurrerent, sed velut inferni foueam præcauerent atque vitarent. Et de vitiorum omnium destructione, virtutumque ædificatione, propheticum illud frequenter proferre solebat. Posui te vt euellas & destruas & disperdas, & dissipes, & ædifices & plantes, volens auditores suos omnes dictum hoc intelligere, quia nunquam virtutum decor & bonorum operum ædificium surgit, nisi vitiorum labes & immunditia destruatur. Sed & Apostolicum illud gloriosum, & omni laude dignum testimonium, propter incitamentum charitatis Dei & proximi, atque desiderium regni cælestis, frequentissimè in conclusione prædicationis suæ solebat aptare. Quod oculus non vidit nec auris audiuit neque in cor hominis ascendit quæ præparauit Deus diligentibus se. Sciens igitur prædicator pius, his duobus testimoniis, Prophetico scilicet & Apostolico, intentis auditoribus multum conferri, per charisma absconditum Spiritus Sancti, quod & Prophetam impleuit & Apostolum, & idcirco tam sedulo in cælesti prædicatione sua hoc vsus est oraculo, & hortamento virtutum.

1. Petr. 3.
ad Rom. 14
Temperantia potus,
1. Tim. 5.
Disciplina virtutum & vitiorum.
Ierem. 1.
Clausula concionum B. Gregorii
1. Cor. 2.

XVI. Et quoniam superius, vno operis testimonio, quod tam religiose vir Dei Gregorius, secundum Domi nicam orationem de remissione impleuit, multa bonorum operum insignia demonstrantur, libet & illud referre, qualiter fecit in quotidiana conuersatione sua de omnibus obtrectatoribus suis, qui ei aliquando derogabant propriis vitiis instigati, qualiter eos non quasi pro detractoribus exhortuit, & odiuit, sed quasi amicos & adiutores semper amauit, & adiit, & secundum Psalmistæ dictum tanquam surdus eos non audiens & quasi mutus non aperiens os suum, benigne cum eisdem conuersatus est, nihilque eis negauit, quæ amicis impendere debuit. Vnde hoc ei, nisi gratia superna largiente, præ munditia mentis egregiæ venire potuit? quod tanquam paruulus tam obliuiosus iniuriarum, tam tenax virtutum fieri valuit? Sagitta enim sermonis Domini non tantum eius corporis aures tetigit, sed etiam cordis aures veraciter penetrauit, & illuminauit: vbi in Euangelio, paruulo ad se vocato, adhuc rudes Apostolos suos, & cum ipsis simul omne hominum genus viam regni cælorum qualiter intrare debeant admonuit, dicens. Amen dico vobis nisi conuersi fueritis & efficiamini sicut paruuli non intrabitis in regnum cælorum. Hoc ergò, & cum familiaribus, & cum extraneis non semel exercuit, sed assiduè, nisi vbi districtio disciplinæ, & correctionis inter subiectos aliud exigebat. Sed dum vir iste tam humilis & patiens, pro amore diuino, tam contemptibilia, & suæ personæ indigna, & ferre voluit æquanimiter & potuit, euenit hoc, quod in diebus eius pene omnibus, qui eum nouerant incognitum non erat, quia penè omnes hi, qui tanto viro honorem debitum impendere noluerunt, vltione diuina percussi sunt, & ad cognitionem sui, licet coacti & inuiti reducti: vt palam daretur intelligi scire volentibus, quia sub diuina custodia fortiter intus protegebatur, quamuis interdum ante oculos hominum superborum ferre videretur indigna opprobria. Sed, qui hoc attendere voluerit, & imitari, non mediocriter ei proficiet ad introitum regni cælestis, dum omnes, qui eandem viam præcesserunt, talia patientur, secundum dictum & formam Apostolorum, qui ibant flagellati à conspectu consilii gaudentes & dicentes quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum. Verum, quia inter virtutes maximas, opus eleemosynarum ab ipso Domino & redemptore nostro est ordinatum, & omnes scripturæ sanctæ noui testamenti & veteris, hoc opus salutiferum laudant, & glorificant, de largiflua eleemosynarum datione Beati Gregorii ad memoriam posteritatis & imitationis exemplum, pauca sunt proferenda. Floruit enim vir ille virtutibus aliis multis, sed maximè in Eleemosynarum sacra purificatione fuit semper intentus, in tantum, vt nihil sibi auri, nihil argenti præter Ecclesiæ necessaria ministeria vnquam reseruari voluisset. Sed & de alia substantia sua, eadem benignitate largus habebatur & dilatatus, pauperibusque Christi semper proficuus, & pius: nihilque sibi ex ea, excepto victu quotidiano, & vestitu simplici voluit reseruare, ponens spem suam totam magis in tremendi examinatione iudicii, quam in præsenti locupletatione thesaurorum & diuitiarum mundi. Ideoque tam facile pro amore Christi omnia largiri potuit, quæ habebat, ex cuius ore & exemplo eadem didicerat quæ faciebat. Quod superest vobis date eleemosynam, & ecce, omnia munda sunt vobis. Considerauit eadem fide & charitate sanctos Patres in veteri testamento à Deo donatos, eadem spe remunerationis sempiternæ, de eleemosynarum operibus fructuosis semper fuisse sollicitos: vnde & in Psalmo Sanctus Propheta pro beatitudinis testimonio huius operis deuotionem posuit dicens. Beatus, qui intelligit super egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus. Sed & alius Propheta de eodem opere sancto laudabiliter canit & dicit. Sicut aqua extinguit ignem, ita Eleemosyna extinguit peccatum. Dominus quoque ipse pro hoc opere in die tremendo, sanctos suos gratia sua & benedictione sempiterna effert & extollit dicens. Venite benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi: quia esuriui, & dedistis mihi manducare, sitiui, & dedistis mihi bibere, nudus fui, & operuistis me, &c. Talia Beatus Gregorius de vtroque testamento, in quibus doctissimus erat, intelligendo, & penetrando præcepta & diuinam scripturam, legem vertit in opera: & non auditor obliuiosus factus, sed factor operis, in lege Dei semper erat. Eia milites Christi, audite & intelligite, & assumite exempla patris huius rectissima & præclara, vt vobis etiam adhuc in corpore viuentibus, & intuentibus ac diligentibus ea, inde crescat gratia Dei, largiens vulnerum nostrorum remedia, vnde illi creuerunt tantarum virtutum ornamenta.

Patientia & mansuetudo eius erga obtrectatores.
Psal. 37.
Matth. 18.
S. Gregorio aduersantes à Deo punitur.
Actor. 5.
Eleemosyna S. Gregorii, & earum commendatio.
Luc. 11.
Psalm. 40.
Eccles. 3.
Matth. 25.
Iacob. 1.

XVII. Talibus successibus & vitæ meritis beatus Abbas meus & Præceptor Gregorius, dum semper in melius crescendo proficeret, & prope iam ad septuaginta annorum ætatē tam carus Deo, quam cunctis hominibus peruenitet

ueniret, adfuit dies, in qua militem suum Dominus adhuc meliorando subuehere vellet ad sublimiora, & remunerationis ei præmia largiri, quæ meritis eius debebantur, & operibus fructuosis. Tactus itaque est ea molestia corporali in sinistro latere, quam paralysin medici vocant; & crescente eadem molestia & ingrauescente per dies singulos, secundum scripturæ testimonium, flagellauit Deus filium suum in hac peregrinatione, quem è vicino erat recepturus ad patriam cælestium mansionum: tribus enim annis ante obitum suum, arreptus est illa infirmitate. Sed erat languor talis, vt inprimis & ambulare posset, vel manu deduci ad profectum proprium & subditorum suorum; & loqui, quæ ad ædificationem pertinebant. Quod vtique agere non est oblitus; sed sicut semper solebat, tradere, non destitit auditoribus suis libros diuinæ legis, & monita salutis æternæ. Nam & condiscipulis, melioribusq; meis in eadem molestia plures tradidit libros; & [a] mihi modico Ludgero libium S. Augustini tradidit, quem Enchiridion, id est Manuale, ipse nuncupauit.

S. Gregorius ætate septuagenarius Paralysi corripitur. *Hebr. 12.* Triennio ea laborans fungitur officio suo.

[a] S. Ludger hic se prodit autorem huius libelli.

XVIII Hæc ita agendo beatus homo Gregorius, & à profectu spiritualium successionum in ipsa ægritudine sua nunquam desinendo, auxit per singulos dies sanæ mentis sapientia, licet imbecilli corpore, quod sibi suisque ad ingressum regni cælestis & gaudium proficeret sempiternum. Tertio tandem anno inchoatæ ægritudinis, quasi auri more, quod per ignem transiit, corporis fatigatione purgatus ad id peruenit, vt vbicumque opus erat inter discipulorum manus portare necesse esset. Et nec tunc quidem vir venerabilis ab opere Dei vnquam cessauit, sed aut diuinos libros legere coram se, aut pro eadem mentis suæ exercitatione ad cælestia, psalmos cantare assiduè fecit, sicque ad extrema perducto imbecilla membra corporis, quæ iam tunc lecto semper sustentare necesse erat, candida facta sunt, ac nitida, ad instar lactis vel lanæ albæ, vt innotesceret videntibus in quanta munditia Spiritus intus haberetur coram oculis Dei. Tunc cæperunt conqueri & contristari, qui ibidem adfuerunt vtriusque sexus necessarii amici, tam de eius transitu citius imminente, quam de tardatione Electi filii eius Albrici, in quo totius domus spes magna incubuit; qui tunc temporis in Italia erat regali seruitio occupatus, & nemini notum quando esset venturus. Hæc audiens pater, Deo dilectus Gregorius, cæpit condolere mærentibus de seipso securus, & de filio solicitus, & consolatus eos cæpit sicut frequenter sanus corpore ante solebat, inter communia colloquia, propheticum illud proferre ac dicere: Nolite timere, non transibo, inquit, antequam ipse veniat. quod quam veraciter spiritu prænosceret, rei probauit euentus. Nam triduo vel quatriduo ante transitum eius, venit * diu optatus & Electus filius eius Albricus inopinatè, cunctis nescientibus, excepto patre spiritali, qui eius aduentum longè antè prædixit.

S. Gregorii morbidi membra præter solitum albent. Albricus nepos S. Gregorii, & spes magna Ecclesiæ Traiect. prædicit aduentum reditus.

Albrici successoris. * Albrici ex Italia reditus.

XIX. Tvnc continuos illos tres dies aut quatuor, in communi vtilitate, & totius familiæ salubri negocio, dum ducerent sano sensu quæcunque desiderabant inuicem conferentes; venit ei dies extremus mortalitatis huius, ad ingressum regni & perpetuæ saluti prædestinatus. Circumsteterunt eum discipuli eius, desiderantes adhuc quamuis infirmum patrem diutius secum habere, & de eo optando dicere ad inuicem, Non moritur hodie; non moritur hodie: ipse verò, viribus adsumptis, quibus valuit: hodie, inquit, volo licentiam habere. Et his dictis, iussit se ante oratorium sancti Saluatoris à discipulis portari, & ostium aperiri; ibique oratione facta, & communione sacri corporis & sanguinis Domini accepta, aspiciens ad altare, mente cælestibus intentus, ad Dominum perrexit; cui tanto tempore sincera mente seruiuit: præstante eodem Domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre & Spiritu Sancto viuit & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum, Amen.

B Gregorii transitus, Viaticum.

VITA SANCTI ALEXANDRI MARTYRIS, PER ADONEM IN MARTYROLOGIO COLLECTA.

An. 280.

Apvd vrbem Italiæ, quæ Bergomum dicitur, natale sancti Alexandri martyris sub Maximiano Cæsare. Qui cum esset miles vnus è legione Thebæorum, Christianus factus est. Audiens hoc Maximianus post dies quindecim, mittens accersiuit eum, dicens ei: Pro nulla re alia vocaui te, nisi vt sacrifices. Comperi enim te derelinquentem deos nostros Christianum esse factum. Et hoc dicens, petiit sibi mensam. Eaque apposita & linteamine cooperta, cœpit agere cum beato Alexandro, vt sacrificaret. Sanctus Alexander ad cælum adspiciens, dixit: Atque vtinam tantam mihi Deus gratiam daret, qui cuncta per Iesum Christum postulantibus præstat, vt possem & tuam voluntatem ad Dei agnitionem conuertere, & vanissimam istam incredulitatem à te auertere. Sed tu quidem insanabile habes malum, & vetustate huic vanitati adhærens credere non vis: Me autem vocauit ille, qui ex gentibus ad suam gratiam olim vocare promisit. Parce consiliis tuis diabolicis, plange & cognosce actus tuos malos, & crede in Deum viuum qui fecit omnia. Tunc Maximianus ad tantam eius fiduciam commotus, iussit adstantibus, vt de apposito sacrificio inuito ei offerrent, applicitis armatis econtrà. At ille beatissimus confundens regiam iniquitatem, & eius præcepta fide armatus contemnens, calce mensam percussit, euertens eam cum omnibus appositis. Iracundia repletus Maximianus, iussit eum tradi vni ex ministris, qui euaginato gladio, sterit stupidus, ferire non valens. Cui Maximianus: Adhuc stas male miles? At ille respondit: Caput eius sicut mons est ante me, vnde totus contremisco. Tunc Maximianus tradidit eum aliis, vt occideretur. Gaudio itaque repletus martyr, aquam petiit, & manus suas lauit: flectensque genua, & ceruicem in terra humilians, oratione fusa ad Dominum, animaduersus est. Post aliquot dies quædam matrona castissima, nomine * Grata, collegit corpus eius, & posuit illud in prædiolo suo non longè à muro ciuitatis * Pergamensis. Cuius passio completa est, septimo Calend. Septembris.

Avg. 26. Alexander iste vnus fuit ex numero Thebæorum. Apponitur ei mensa, ad sacrificandum aptata. Calce mensam percuti ens euertit. Stupendum miraculum. Capitis abscissione punitur. * *Gratia.* * *Bergomensis.*

MARTYRIVM S. VICTORIS, AVTHORE LVCIO MARINEO SICVLO, REGIO HISTORIOGRAPHO, de rebus Hispaniæ libro quinto.

An. 935.

Ivi Victoris martyrio mirum in modum gaudet Hispania. Hic enim in Ceresano natus oppido, adolescentiam literis & sacris diuinisque rebus impendit. In antro primo vitam egit aspertimam, quod ipse suis manibus effodit. Deindè verò Mauros patriam suam oppugnare Angelo nunciante, & Christianos amouere & abducere ab Christi cultu: protinus occurrit, & Christianos omnes catholica retinuit in fide, & in hostes vehementer hortatus est. Quod cùm Mauri animaduertissent,

26. Avg. S. Victoris patria. Vitâ agit aspertimâ.